

Rp.2: Flor Crataegi	(квіти глоду) -	20,0
Herb. Equiseti	(трава хвоща) -	5,0
Herb. Viscii albi	(трава омели білої) -	5,0
Herb. Vincae minoris	(трава барвінку) -	5,0
Herb. Millefolii	(трава деревію) -	10,0

M. f. species

D. S. 1 столову ложку суміші настоювати в 1 склянці холодної води 3 години, прокип'ятити 5 хвилин, настояти 15 хвилин. Пити ковтками продовж доби. (Діючі холінолітично, зменшує збудливість нервової системи).

Rp.3: Flor Crataegi	(квітки глоду) -	20,0
Fruct Crataegi	(плоди глоду) -	20,0
Herb. Equiseti	(трава хвоща) -	5,0
Herb. Viscii albi	(трава омели) -	5,0
Flor. Arnicae	(квітки арніки) -	10,0
Herb. Millefolii	(трава деревію) -	10,0
Herb. Serpylli	(трава чебрецю) -	10,0

M. f. species

D.S. 2 столові ложки суміші прокип'ятити 3 хвилини в 200 мл води, 20 хвилин настояти. Пити по 1 склянці 2 рази на добу. (При гіпертонічній хворобі).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грицюк А. И. Пособие по кардиологии. К.: «Здоровье», 1984. - 560 с.
2. Носаль І. М. Від рослини - до людини. - К.: «Веселка», 1992. - 606 с.
3. Орехов В. К. Домашний лекарь. - Симферополь: «Бизнес-Информ», 1998.-448 с.
4. Товстуха Є. С. Фітотерапія. - К.: «Здоров'я», 1995. - 193 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВІДБОРУ ЗМІСТУ КУРСУ «ПЕДАГОГІКА» У ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩАХ

Бартків О.С.

Луцьк, Волинський державний університет імені Лесі Українки

Завацька П.А.

Міжнародний університет «РЕГІ» імені академіка Степана Дем'янчука

Анотація: Автори аналізують та обґрунтовують дидактичні умови відбору навчального матеріалу з курсу «Педагогіка» з метою удосконалення фахової підготовки майбутніх вчителів.

Ключові слова: зміст педагогічної освіти, зміст професійної підготовки, професійні функції, педагогічна діяльність.

Анотація: Авторы анализируют и обосновывают дидактические условия отбора учебного материала из курса «Педагогика» с целью усовершенствования профессиональной подготовки будущих учителей.

Ключевые слова: содержание педагогического образования, содержание профессиональной подготовки, профессиональные функции, педагогическая деятельность.

Напрямки, форми, а особливо зміст педагогічної підготовки вчителів початкових класів, зумовлюється соціально-економічними, історико-культурними чинниками, загальнонаціональними та світовими традиціями. Творення української професійно-педагогічної системи підготовки вчителів початкової школи тісно вплетене у контекст розвитку загальноєвропейської й світової педагогічної освіти.

Серед важливих факторів, що зумовлює у сучасних умовах вплив на розвитку системи формування професійних якостей вчителя є зміст педагогічної освіти, визначення базово-

вого рівня інваріантних та варіантних компонентів, який досліджували О. О. Абдуліна, А. М. Алексюк, Н. І. Клокар, О. Г. Мороз, Г. І. Філіпенко, Л. О. Хомич та інші.

У наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених досліджуються різноманітні аспекти вдосконалення професійної підготовки студентів, розкриваються основні функції майбутнього спеціаліста, що забезпечують ефективність процесу його адаптації до реальної професійної діяльності. Основна увага приділяється підготовці вчителя у вищих навчальних закладах III - IV рівня акредитації, меншою мірою розглядаються проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах I рівня акредитації.

Враховуючи актуальність, недостатню розробленість і практичне значення цієї проблеми, ми обрали тему дослідження: **«Дидактичні умови відбору змісту курсу «Педагогіка» в педагогічних училищах»**, яка входить до плану науково-дослідницької роботи Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Об'єкт дослідження - процес професійної підготовки вчителя в умовах вищих навчальних закладів I рівня акредитації.

Предмет дослідження - особливості і дидактичні умови змісту педагогічної підготовки вчителя початкових класів.

Завдання дослідження:

1. Дослідити генезис становлення та розвитку професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової ланки освіти в Україні.
2. Визначити та теоретично обґрунтувати зміст педагогічної підготовки молодших спеціалістів.
3. Визначити дидактичні умови відбору змісту навчального матеріалу курсу «Педагогіка» у педагогічних училищах.
4. Розробити адаптивну програму педагогічної підготовки студентів педучилищ і дослідно-експериментальним шляхом перевірити її ефективність у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Дослідно-експериментальна робота проводилась із 1996 по 2000 рр. у ВНЗ I-II рівнів акредитації у містах Володимир-Волинський, Луцьк, Дубно, Кременець, Броди. У експерименті взяли участь 116 студентів, 234 випускники, 42 викладачі педагогіки Волинської, Рівненської та Львівської областей.

Ставлячи перед собою завдання пізнати історичні корені сучасної змістової професійно-педагогічної підготовки учителів початкової школи в Україні і розуміючи необхідність здійснення такого ретроспективного аналізу через призму тенденцій світового освітнього розвитку, ми здійснили спробу виділити та охарактеризувати періоди кількісних і якісних змін професійно-педагогічної підготовки вчителів в Україні.

Історичні аспекти розвитку шкільної і педагогічної освіти аналізуються у творах видатних українських істориків, М. Аркаса, М. Грушевського, М. Костомарова, І. Крип'якевича, а також в історико-педагогічних розвідках П. Гусака, С. Днепров, Л. Мартіросян, Б. Мітюрова, В. Паначина, Б. Ступарика, О. Сухомлинського, Л. Хомич, М. Шабазовой, М. Ярмаченка.

Аналіз літературних джерел з історії проблеми професійно-педагогічної підготовки вчителів в Україні засвідчує тривалість її розвитку й аналогічність становлення світовим професійно-педагогічним традиціям. Так, як і в інших країнах, остаточне формування професійної підготовки вчителя пройшло ряд етапів. Зокрема, на Україні можна виділити три характерних періоди: елементарний (загальноосвітній(копіювальний), наслідувальний та професійно-педагогічний.

Проведений нами аналіз проблем професійно-педагогічної підготовки учителя засвідчив, що значна питома вага наукових досліджень цієї проблеми припадає на змістовий аспект, повною мірою такі дослідження паралельно торкаються процесуального та методологічно-концептуального аспектів даної підготовки. А тому повністю відмежовувати дослідження змістових питань професійно-педагогічної підготовки від інших її проблем не можливо. У певних моментах зміст підготовки має розглядатись через призму процесуальних і методологічних запитів підготовки.

Поняття «зміст освіти» за характерними ознаками споріднене із поняттям «зміст

професійної освіти». Призначення і зміст професійної освіти полягає у тому, щоб підготувати людину до певної предметної діяльності, сформувати її, як спеціаліста в тій чи іншій галузі праці чи духовного життя. Отже, можна стверджувати, що спільним у поняттях змісту освіти і змісту професійної підготовки є система знань, умінь та навичок все того ж соціального досвіду, лише з тією різницею, що всі основні чотири компоненти соціального досвіду виокремлені вченими, в основному обмежені спрямуванням професії.

До сучасної системи професійної підготовки майбутніх вчителів педагогіка входить як навчальний предмет. Подібно до решти професійно-орієнтованих навчальних дисциплін у змістовому плані педагогіка має власне вираження на глобальному, етапному та оперативному рівнях.

Зміст педагогіки навчального предмету найвищого глобального рівня розпочинає своє формування у різноманітних державних документах, освітніх стандартах, доктринах, концепціях, а також у провідних теоріях педагогічної науки. Він фактично орієнтує навчальний предмет на конкретне змістове наповнення і є основою цілієтворення змісту. Наступними рівнями змісту виступають етапний та оперативний рівні.

Перша проблема, з якою стикаються вчені - визначення поняття «обсягу змісту навчання». Так, під обсягом змісту розуміють кількість його елементів, окремо кількість одиниць змісту і кількість елементів, що входять в одиницю. До того ж кількість елементів у середині систем є одним з показників складності. Вчені - дидакти називають наступні структурні елементи, з яких складається обсяг змісту навчального предмету: а) важливі факти, поняття, закони, теорії науки, в тому числі і найповніші; б) світоглядні ідеї, естетичні та етичні норми, ідеали, що формуються на основі навчального предмету; в) методи дослідження і наукового мислення, якими повинні оволодіти учні; г) деякі питання історії науки, відомості про її видатних діячів; д) уміння та навички, в тому числі уміння застосовувати знання; е) способи пізнавальної діяльності, логічні операції, мислительні прийоми; є) показники розвитку здібностей, почуттів, необхідних для участі у широкому діапазоні видів діяльності.

Дослідивши механізми кількісного та семантичного відбору номенклатури навчального матеріалу у програмі та підручнику педагогіки, ми з'ясували, що: не всі поняття і терміни педагогіки є усталеними і чітко визначеними; педагогічні поняття багатоаспектні й розглядаються науковцями з різних точок зору, часто не мають загальноприйнятих операційних показників; матеріал, що відбирається до навчального предмету різний за своїм рівнем теоретичності та абстрактності, а отже складності; обсяг змісту навчального предмету залежить від основних завдань, які ставляться до навчального предмету. Тому, під час логічного аналізу й упорядкування навчального матеріалу треба створити такі умови, щоб процес опанування знань відбувався без надмірної інформації, яка обтяжує студентів.

Ми прийшли до висновку, що конструювання змісту педагогіки, як навчального предмету є досить складним та багатоаспектним процесом. Для того, щоб він відбувався якісно та результативно, необхідно враховувати такі вимоги, як орієнтування на узагальнене державно-суспільне уявлення про зміст педагогічної підготовки; врахування новітніх досягнень педагогічної науки; опора на сучасні парадигми, принципи, критерії, способи формування змісту; достатність представлення у змісті усіх необхідних навчальних елементів та ін.

Торкаючись загальних проблем професійної освіти, варто відзначити, що основний документ, в якому зосереджено концентроване уявлення суспільства та держави про представника певної професії, соціальне замовлення на його знання, уміння, якості є освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця. Незважаючи на певну абстрагованість такого документу, він є одним із провідних у Державному стандарті та має подібні аналоги у країнах зарубіжжя. Аналіз структури й змістового наповнення освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм, засвідчує вибір «уміннєвого» напрямку у стратегії формування спеціаліста.

Дослідження (контент-аналіз) педагогічної періодики показало, що педагогічна

теорія та практика здійснює пошук нових понять, які б відображали актуальний стан справи виховання в українському суспільстві, що трансформується. Одночасно чітко прослідковується спонтанність досліджень, відсутність взаємозв'язку між поняттями, категоріями, фактами, явищами, що вивчаються. Одні з напрямків розробляються детально і систематично, інші подаються на абстрагованому рівні й доволі стисло. Існує і диспропорція між дослідженням в тих галузях, що відповідають компонентам педагогічної діяльності або професійним функціям, відображених у освітньо-кваліфікаційних характеристиках. Переважно увага акцентується на забезпечуванні формування гностично-інформаційної, організаторської та комунікативної функцій, але недостатньо висвітлюється теорія і практика формування проєктивного, діагностичного, контрольного-оціночного, конструктивного, напрямків професійної педагогічної діяльності.

Ми здійснили просіювання усього навчального матеріалу програми через графі й матриці. Цей процес досить складний і тривалий, проте, як показало наше дослідження, формування змісту теми таким чином є досить результативним. Фактично навчальні елементи усіх тем теорії виховання проходили через алгоритм відбору, продемонстрований на прикладі теми 1 «Суть процесу виховання»:

- формування мети і завдань теми через призму освітньо-кваліфікаційної характеристики молодшого спеціаліста;
- визначення основних навчальних елементів, з яких буде складатися зміст теми;
- відбір інформаційно-сміслових елементів із урахуванням основних принципів відбору навчального матеріалу (інваріантності, врахування нових надбань науки, практичного спрямування матеріалу, доступності й посиленості, інтегровані тощо) і їх аналіз на приналежність до певної групи навчальних елементів та оцінювання потенційної й актуальної цінності;
- перевірка взаємозв'язку і можливої логічної послідовності навчальних елементів у змістовому аспекті за допомогою побудови графу і матриці;
- остаточне компонування, конструювання і редагування тексту.

На основі цього алгоритму був сформований зміст усіх тем теорії виховання.

Для дослідження ефективності професійної педагогічної підготовки студентів педагогічних училищ ми обрали критеріально-орієнтований тип оцінки, оскільки він дає можливість не тільки встановлювати ту сферу, де проходить відставання від нормативу, але й здійснити аналіз причин цього відставання.

У ході пошукової діяльності для визначення результативності роботи студентів експериментальних груп, дослідження ефективності апробованих підходів до формування змісту програми з педагогіки (розділ «Теорія виховання»), ми визначили, що оцінкою сформованості основних умінь та навичок може слугувати запропонований О. Абдуліною показники систематичності загально педагогічних знань і умінь. Критеріями цього показника стали наступні параметри:

- ступінь оволодіння студентами основними навчальними елементами (теоріями, поняттями, фактами, явищами, відношеннями, алгоритмами) та розумінням їх взаємозв'язку, взаємозалежностей;
- ступінь теоретичного осмислення способів організації виховного процесу;
- рівень оперування теоретичними знаннями, умінням використовувати та переносити їх до практичної діяльності;
- рівень розвитку інтересу (ставлення) до педагогічної теорії та педагогічної діяльності.

Проведений нами аналіз результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів за виділеними параметрами, дав нам можливість структурно дослідити рівень педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

З метою узагальнення одержаних результатів для вироблення обгрутованих висновків про ефективність застосування експериментальної програми, ми для кожного студента обчислювали інтегральну сумативну оцінку рівня педагогічної підготовки.

Одержаний розподіл отриманих оцінок подано на рис. 2.

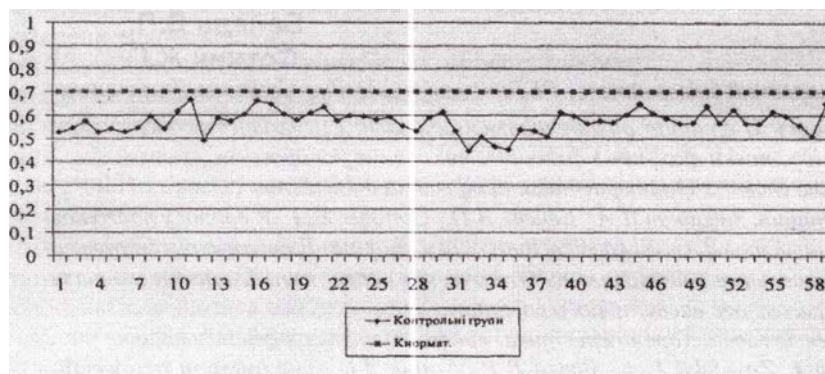

Рис. 2. Полігон розподілу інтегративних коефіцієнтів засвоєння з «Теорії виховання» (контр. гр., $n=59$).

Як видно з графіка, поданого на рис. 2, у цих студентів контрольних груп рівень педагогічної підготовки сформований на недостатньому рівні, оскільки середні значення коефіцієнтів засвоєння нижчі за нормативний рівень. Середні показники студентів, які працювали за експериментальною методикою, якісно кращі, що показано на рис.3.

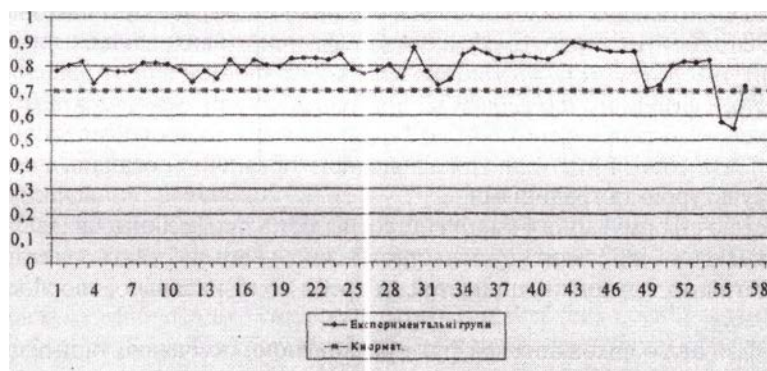

Рис.3. полігон розподілу інтегративних коефіцієнтів засвоєння з «Теорії виховання» (експериментальних гр.; $n = 57$)

З метою отримання статистичних висновків щодо ефективності застосування у практиці роботи педагогічних училищ розробленої програми педагогічної підготовки вчителя початкових класів («Теорія виховання»), ми використали відомий метод теорії статистичного висновку - однофакторний дисперсійний аналіз. У якості фактора, що досліджувався, виступала активність студентів педагогічних училищ за розробленою нами формою формування педагогічних знань, умінь та навичок у майбутніх вчителів початкових класів.

Отже, проведене дослідження переконує у тому, що зміст педагогічних навчальних дисциплін і, зокрема, теорії виховання, потребує значного вдосконалення у напрямку осучаснення інформації, нового структурування навчальних елементів, логіки викладу інформаційних блоків, орієнтування на запити професійної підготовки та майбутньої вчительської діяльності.